

Osmnáctidílný seriál MF DNES je určen žákům základních škol a jejich rodičům. Na ukázkách kvalitní beletrie a zadaných úloh se naučíte lépe porozumět textu, přemýšlet o něm a dobře ho využít, což se vám může hodit nejen při přijímacích.

Jak rozlišíme fakta a názory?

Otázku „Je to skutečně pravda?“ si klademe podle toho, jaký čteme text a s jakým účelem, zda informační, nebo umělecký. Zda se chceme dopátrat nějaké věcné informace, nebo mít ze čtení estetický zážitek. Víme, že věrohodnost uměleckých textů nespočívá v pravdivosti údajů. Naopak když čteme text informační (naučný anebo v médiích), hledáme poučení, pátráme po nějaké věcné informaci. Pak je užitečné rozlišovat v textu fakta a názory.

Ukázky možných odpovědí

MLADŠÍ ČTENÁŘI

Jak zadání řeší mladší čtenáři?

A Příklady faktů
*Papoušek je barevný.
Kořata hodně času prospí.
Potřebují každý den čerstvé jídlo a vodu.*

B Příklady názorů
*Navštívit zverimex je zábava.
Papoušek je chytrý.
Jeho práce je zábavná.*

Mohli jste si podtrhnout jiné fakta, třeba: *Jsou tam vidět různá zvířata. Velký papoušek je barevný. Má zelenou šupinatou kůži a zlaté oči.* Kdybyste byli ve zverimexu, viděli byste to na vlastní oči.

Mohli jste si podtrhnout jiné názory, třeba: *Je taky chytrý.* Autor si to o papouškově myslí, protože papoušek říká „ahoj“. Někomu jinému ale proto papoušek chytrý nepřipadá. *Kořata jsou hebká a roztomilá.* Autor tak kořata hodnotí, hodnotí je stejně i hodně dalších lidí. Ale jsou lidé, kteří kočky rádi nemají – mají na ně jiný názor.

STARŠÍ ČTENÁŘI

Jak zadání řeší starší čtenáři?

A Příklady faktů
Podle vědeckých studií publikovaných v posledních pěti letech v Medical Care jsou tyto doplňky stravy prakticky neúčinné. – Dá se to přímo ověřit ve studiích.
Linus C. Pauling získal Nobelovu cenu za chemii... – Jednoduše dohledáme.
V roce 1964, ve věku 65 let, si začal do sklenice pomerančového džusu, který pil k snídani, přidávat lžičku vitamínu C. – Lze ověřit třeba v životopise.

B Příklady názorů
Lidé považují vitaminy v tabletách za elixír mládí. – Tak to vidí autor, ale jsou i lidé, kteří si to nemyslí.
Byl vědeckou superstar. – To je názor autora, protože ho sám tak vysoko hodnotí, ve vědě však „superstars“ nesoutěží.
Tento respektovaný vědec mu naprosto propadl. – Autor to výrazem „naprosto propadl“ subjektivně hodnotí.

pro mladší

pro starší

Zadání pro mladší čtenáře

Fakt - tvrzení, které je objektivní a ověřené.
Názor - tvrzení, ve kterém zní osobní postoj nebo hodnocení.

A Podtrhni si modře 3 tvrzení, která považuješ za fakt. Proč si to myslíš?

B Podtrhni si zeleně 3 tvrzení, která považuješ za názor. Proč si to myslíš?

Zverimex (Karen Cardella)

Navštívit zverimex je zábava. Jsou tam vidět různá zvířata. Velký papoušek je barevný. Je taky chytrý. „Ahoj!“ říká lidem kolem. Kořata jsou hebká a roztomilá. Lidé si je rádi pochovávají. Kořata hodně času prospí. Pak se probudí a mňoukají. Potřebují každý den čerstvé jídlo a vodu. Existuje mnoho různých druhů ještěřů. Jedním z nich je agama. Je velice hezká. Má zelenou šupinatou kůži a zlaté oči. Žije v akváriu. Uvnitř má vanu s vodou, aby mohla plavat. V akváriu jsou také větve. Agama má na nohách dlouhé drápy, které jí pomáhají šplhat. Jí hlavně hmyz. Majitel zverimexu má hodně práce. Jeho práce je zábavná. Dobře se stará o zvířata a radí lidem, co zvířata potřebují.

(Zdroj: Cardella, Karen, Šafránková, Kateřina, ed. Čteme s porozuměním každý den: 2. třída. Dobříš: Šafrán, 2015. Upraveno.)

Tabletou ke zdraví?

Lidé považují vitaminy v tabletách za elixír mládí. Ale podle vědeckých studií publikovaných v posledních pěti letech v Medical Care jsou tyto doplňky stravy prakticky neúčinné. Takže pokud jimi nahrazujete ovoce, svému zdraví škodíte.

Bludu o prospěšnosti vitaminů v tabletách podléhají i největší vědci. Linus C. Pauling získal Nobelovu cenu za chemii a druhou za mír. Byl vědeckou superstar. V roce 1964, ve věku 65 let, si začal do sklenice pomerančového džusu, který pil k snídani, přidávat lžičku vitamínu C. Tento respektovaný vědec mu naprosto propadl. V roce 1970 vydal knihu s názvem *Jak žít déle a cítit se lépe*. Vitaminem C je možné vyléčit rýmu, tvrdil v knize. Když se v 80. letech v USA šířil virus HIV, tvrdil Pauling, že i proti němu vitamin zabírá.

Teorie o prospěšnosti obřích dávek vitaminů se však neopíraly o prokazatelné studie. S každou další lžičkou „céčka“ si Pauling spíš ubližoval. Zemřel ve věku 93 let na rakovinu.

Nikdo nepochybuje o tom, že vitamin C je nezbytný pro naši imunitu. Ale kdo se spolehlá na to, že mu vyřeší zdravotní problémy, kope si hrob. Stále platí: jezte pět porcí ovoce a zeleniny denně.

(Zdroj: Upraveno z mediálních zdrojů.)

Zadání pro starší čtenáře

Fakt - tvrzení, které je objektivní a ověřené.
Názor - tvrzení, ve kterém zní osobní postoj nebo hodnocení.

Pročtete si rozlišování faktů a názorů nejprve na textu o zverimexu. Bude se to hodit při práci s náročnějším textem.

A Označte v textu o vitamínu C tvrzení, která autor podává jako fakt, a zdůvodněte, proč si to myslíte.

B Označte v textu o vitamínu C tvrzení, která považujete spíše za názory. Proč si to myslíte?

Vyzkoušejte si

Zapátrejte po jiném informačním textu, který se zabývá tématem, jež vás zajímá. Zkuste si podobně podtrhávat fakta a názory. Zdůvodňujte si je a povídejte si o tom s kamarádem, sourozencem, rodiči, prarodiči. Čeho asi chce autor vybraného textu dosáhnout?

Tipy na čtení

PRO MLADŠÍ

Lucie Seifertová

Dějiny pro nejmenší

Pohádka O husitech je jednou z pěti knížek v sérii Dějiny pro nejmenší. Série nově pokračuje sedmou knížkou o praotci Čechovi. Autorka přibližuje nejstarší české dějiny nejmenším dětem, a podle toho vybírá a podává fakta.

PRO STARŠÍ

Hubert Reeves

Jak jsem svým vnučatům vyprávěl o vesmíru

Knížka z rozhovorů slavného astrofyzika se zvidavou čtrnáctiletou vnučkou. K otázkám a odpovědím třeba o vzniku a stáří vesmíru, černých dírách a temné hmotě přidává i úvahy o mimozemském životě, o stvořiteli vesmíru nebo o odpovědnosti lidstva za stav naší planety. Kniha je vyprávěna lehce a srozumitelně. Autor je zkušený popularizátor vědy a zároveň velký vědec. Dal si záležet, aby jeho vysvětlení byla věrohodná i tam, kde odpovědi neznáme.

Stranu připravil čtenářský tým projektu Pomáháme školám k úspěchu rodinné nadace Renáty a Petra Kellnerových a redaktorka MF DNES Bohdana Jarošová.

» PŘÍŠTĚ

Mystifikace a apríl. Kdo si z nás chce vystřelit?

Uvědomte si

Když se snažíme rozpoznat názory od faktů, lépe si uvědomíme, že autor každého textu jím chce něčeho dosáhnout, má svůj záměr. Má moc ovlivňovat nás jako čtenáře a skrze nás může ovlivňovat skutečnost. Zdokonalujeme se v přemýšlení, v kladení otázek, stávejme se kriticky gramotnými čtenáři!